

RADUJE SE ISTINI

Osvrst na VI mariološki i XIII marijanski kongres

Ante Škobalj

Istina i ljubav

Na mariološkom i marijanskom kongresu u Zagrebu čuli smo lijepih riječi, kao npr.: »Da se razradi svijet sukoba, a izgradi svijet dijaloga«¹ itd. Meni su ipak najdraže bile riječi predsjednika Marijanske akademije, dra fra Karla Balića, koji je svoj govor pri otvaranju mariološkog kongresa završio navodom sv. Pavla, iz njegove himne o Ljubavi, koja sve podnosi, sve prašta, sve razumije, koja ne misli zlo, ne naslađuje se nepravdi, a »raduje se istini«.² Premda predavanja na kongresima nisu bila »... eiusdem ponderis et auctoritatis«,³ premda su teme bile raznolike i teške »cunctae res difficiles, non potest eas homo explicare sermone«,⁴ vrijednost (pondus) i ugled (auctoritas) čitavu Kongresu davala je Istina, o kojoj je raspravljao i Ljubav, koja joj se radovala.

Uspjeh, promašaj ili nedostatak

O VI. mariološkom i XIII. marijanskom kongresu, koji su održani u Zagrebu ove godine od 6—12. kolovoza, već je mnogo izrečeno i napisano,⁵ te ne bi ni trebalo pisati neki novi izvještaj. To niti ne mislim. Namjeravam samo reći svoje dojmove, na koje svaki čovjek ima pravo, a ako se radi o tako značajnom događaju, dapače i dužnost da ih iznese.

Što se tiče uspjeha kongresa, može se slobodno reći da je kongres zaista uspio. Da je tu bilo samo deset ljudi i da su raspravili i iznijeli samo deseti dio materijala, koji je tu iznesen, i da je u Bistrici bilo samo tisuću ljudi, koji su se pobožno molili i u ime cijelog svijeta iskazali čast Bogu, štjujući Blaženu Djevicu Mariju, to bi u duhovnom pogledu bio i te kako velik uspjeh. A o tome se i radi. Ta kakve bi druge uspjehe tražili! Pogotovo, kad je kongres obavljen u tako velikim razmjerima, s takvim učešćem, u kojemu su se našli skupa i katolici, i protestanti, i pravoslavci, pa čak i ateisti; može se reći, da je to uspjeh od posebna značaja. Znak vremena! To ni u kojem slučaju nije promašaj.

Je li uspjeh onoliki i onakav, kako se o njemu piše i govori — to je drugo pitanje. Meni se čini da se s jedne i s druge strane pretjeruje.⁶

¹ Ivo Vrhovec u svom pozdravnom govoru na otvoru Kongresa u ime općine grada Zagreba.

² Sv. Pavao u poslanici I Kor. XIII — 6.

³ Dr fra Karlo Balić u svom pozdravnom govoru Kongresu.

⁴ Eccles. I, 8. Riječi iz tog citata »non potest eas homo explicare sermone« upotrijebio je fra Karlo u svom pozdravnom govoru.

⁵ Predavanja će, održana na Kongresu, izaći u posebnim edicijama.

⁶ Zanimljivo je dvolično, suprotno pretjeravanje nekih naših novina, koje su prije Kongresa pisale da će se za te dane stanovništvo Zagreba podvostručiti, jer se očekuje oko 500.000 hodočasnika, što je u svakom slučaju bilo previše očekivati, a poslije Kongresa, ako ne te iste novine, ali neke druge, njima srodne, pisale su da je na Kongresu u Bistrici bilo svega 80.000, ono što se kaže »u vrh glave«. Svakako, da je to pretjeravanje, jedno i drugo, imalo neku svrhu, koja se na taj način i prilično uspješno postizava.

Marijina stvarnost

Kao glavni i najvažniji uspjeh mariološkog kongresa jest sama njegova tema, koja — povezana s temama dosadašnjih marioloških kongresa — znanstveno i sustavno kronološkim redom i čistim činjenicama dokazuje, da se Marijino štovanje ne odnosi na neki izmišljeni mit, nego na stvarnu osobu, majku Isusa Krista, Bl. Djevicu Mariju, povijesnu stvarnost, određenu u prostoru i vremenu. Hoće li se to štovanje nazvati »cultus duliae« ili »hyperduliae« ili čak »relativus cultus latria« ob unionem fisicam Mariae cum Christo,⁷ to su teološke spekulacije i prepirke, kojih će biti uvijek. Ljudi se, naime, ne svadaju zbog stvari, nego zbog mišljenja o stvarima, a tih ima toliko, koliko je i ljudi. Quot homines, tot opiniones!

Marija je stvarnost! I njezin kult je stvarnost. Kako ćemo ga nazvati, to nije toliko važno. Važno je hoćemo li ga obavljati, a u tome se slažu svi: i katolici i pravoslavni, pa čak i — ateisti. Važno je, dakako, i to, da taj kult stavimo u prave granice te stvarnosti, koju smo upoznali. Treba ga obraniti od opasnosti mita i magije. U današnje doba, kad ljudska mišljenja, osobito ona kriva, žele nadomjestiti stvarnost, sve se više u znanstvenim krugovima javlja težnja, da se kult Marijin prikaže kao kršćanski nastavak kulta Venere ili Magnae Matris.⁸ Mladi ljudi, koji studiraju povijest umjetnosti, arheologiju, povijest religija i slično, sve su više opsjednuti tom napašću, ako ne i gotovim uvjerenjem, da je Marija kršćanski nastavak tih starih mitoloških kultova. To je ona uvijek prisutna magijska opasnost mitiziranja i mitologiziranja religijske stvarnosti.

S druge strane, ta ista magijska sklonost javlja se na drugi način u deformiranoj pobožnosti koja ide za tim da Mariju pretvori u neku čarobnu silu koja nam samo ispunja naše želje. Obje su te, naoko suprotne, pojave zapravo dvije različite manifestacije, jedna napredna i druga nazadna, jedne te iste težnje u ljudskoj naravi, koja, protiveći se religiji, nastoji sve religiozne čine i činjenice iskriviti i materijalizirati.

Od jedne i druge opasnosti brane istinu pravog Marijina kulta ovi Mariološki kongresi, koji nam svojom znanstvenom ozbiljnošću i sigurnošću otkrivaju stvarnu povijesnu istinu. Već sama ta činjenica opravdava postojanje i održavanje marioloških kongresa, posebno ovoga u Zagrebu, koji je svojim opsežnim materijalom dao veliki znanstveni doprinos Marijinoj stvarnosti.

Savršena organizacija

Za taj ogromni znanstveni uspjeh treba odati priznanje našem dičnom fra Karlu Baliću, koji je u svojoj osobi sjedinio lik svjetskog učenjaka s likom pobožnog i poniznog redovnika i s dobrotom i prirodnom srdačnošću našega čovjeka. On je utemeljitelj Marijanske akademije i ovih kongresa. Njemu posebno moramo biti zahvalni mi Hrvati, što je ovaj kongres održan u našoj domovini.

Za savršenu organizaciju čitavog kongresa, prikupljanje tako velikog broja znanstvenih suradnika, predavača i učesnika Kongresa sa svih strana svijeta, za raspored predavanja, sistema simultanog prevođenja na više jezika, koji su se po volji mogli birati i slušati na malim džepnim tranzistorima i za sve ostalo uz fra Karla najveća zasluga pripada njegovu isto tako skromnom koliko i sposobnom tajniku, fra Pavlu Meladi, nenadmašivom konferensijeru, koji s lakoćom vlada gotovo svim evropskim jezicima i koji je, premda nevidljiv i neprimjetan, bio duša i srce mariološkog kongresa.

113 predavanja

Na plenarnim sjednicama održano je u 5 dana 25 predavanja s diskusijama. U sekcijama pojedinih jezičnih grupa održano je ukupno 88 predavanja i veći

⁷ Iz uvodnog predavanja fra Karla Balića.

⁸ Frazer u svojoj Zlatnoj grani, kad uspoređuje Veneru i Mariju, svu svoju »znanstvenu« simpatiju poklanja Veneri.

broj kružoka i rasprava. Ukupno je održano 113 predavanja, na kojima su, osim onih plenarnih i svećanih, najustrajnije i najbrojnije slušaoci bile — časne sestre, kojima treba odati priznanje i za veliki udio u organizacijskom poslu.

Anatomsko seciranje misterija

Nekih epohalnih otkrića i alarmantnih novosti, dakako, nije bilo. Svakako, znanstvenicima je općenito, pa tako i mariolozima najdraže iznositi nešto novo.⁹ Nekoliko je njih govorilo o himnu »Akathistos«, o Mariologiji Anselma Kanterberijskoga, Severa Antiohijskoga, Andrije Kretskega ili, npr., o prvim primjercima najstarije Gospine molitve »Pod tvoju obranu...«, za koju smo doznali da potječe čak iz III stoljeća.

Bilo je tu pravog znanstvenog šakanja i knockoutiranja, obaranja na tapet jednim udarcem. Laurentin je, npr., savršenim argumentima dokazivao utjecaj Istoka na Zapad s obzirom na Marijin kult. Kad je, naprotiv, ustao pater Testa, profesor arheologije i Starog Zavjeta u Jeruzalemu, i mnogobrojnim primjerima Marijanskih grafita na latinskom jeziku, nađenih u raznim mjestima Palestine, dokazao utjecaj Zapada na Istok u tom istom kultu, Laurentin mu je vrlo srdačno zahvalio, što je »osvijetlio činjenicu obostranog utjecaja između Istoka i Zapada«. Naš je Weisgerber na toj raspravi dodao da je za razvoj Marijanskog kulta Zapadna crkva izvršila glavnu ulogu Milanskim koncilom pod vodstvom sv. Ambroza.

Inače su se predavanja i rasprave kretale na rubu teoloških spekulacija. Diskusije su ponekad dopirale do skrajnih granica ljudske izražajne moći. Često se osjećala u dvorani nemoć ljudskih riječi pred veličinom Otajstva. Neka su se predavanja u svojoj znanstvenoj nadmašivosti pretvarala u anatomsko seciranje najintimnijih misterija, gdje i najsposobnija ljudska riječ zbog svoje izražajne ograničenosti i nemoći postaje pravi »abominium desolationis in loco sancto«.¹⁰

Znanstveno i pobožno

Povijesničari umjetnosti i arheolozi iznosili su nebrojene dokaze Marijinog kulta na pojedinim područjima. Najiscrpniji prikaz Marijinih svetišta do kraja XI st. na tlu današnje Hrvatske dao je prof. dr. Ivan Ostojić. Vrijedne priloge u tom smislu dali su s naše strane dr. Branko Fučić, prof. Kambi,¹¹ Perko, Peričić, Ferencić i Soldo.¹² O spomenicima Marijinog kulta u Sloveniji govorio

⁹ »Svi naime Atenjani i pridobitice ničim se drugim ne bave, nego da reknu ili čuju nešto novo« (Dj. Ap. XVII 21..

¹⁰ Mt. XXIV. 15. Dan IX. 27.

¹¹ Kambijevo je predavanje bilo vrlo zanimljivo, osobito onaj dio, u kojemu se dokazuje, da je freska iz oratorija u amfiteatru solinskom služila kao predložak za glasoviti lateranski mozaik, a to znači, da je u oratoriju u solinskom amfiteatru bila i slična Gospina slika, koja bi prema tome bila najstarija Gospina slika na ovoj obali.

¹² Meni je u početku bilo predloženo preko patra Sakača da na Kongresu govorim o Mariji i magli u vezi s kipom Bl. Dj. Marije u Bistrici. Ja sam radije odabrao temu o starohrvatskoj crkvi *Gospa od Sniga* u Dućama, koja je iz IX stoljeća, a povelja je Petra Gumajeva iz XI stoljeća spominje kao crkvu Blažene Djevice Marije. Ta je crkva bila srušena za vrijeme II. svjetskog rata. Odmah po završetku rata bila je obnovljena. Za vrijeme blagoslova te crkvice, 4. kolovoza 1946. usred vedrog i vrućeg ljetnog dana nad tom crkvicom pojavio se gusti sniježni oblak iz kojega su nad crkvicom i nad prisutnim svijetom padale i nestajale sniježne pahuljice pretvarajući se na licima, rukama i rukavima pojedinaca u kapljice vode. To je trajalo oko 15–20 minuta te više od 100 osoba, od kojih je njih oko 80 dalo svojeručne pismene izvještaje, koje se u detaljima poklapaju. Ja sam osjećao moralnu obvezu, da pred ovim Mariološkim kongresom spomenem taj događaj kao činjenicu, koja se zaista dogodila i to samo onako kako se dogodila i kako je od svjedoka posvjedočen. Ta pred svakim sudom vrijedi svjedočanstvo dvojice svjedoka, ako se njihovo svjedočanstvo podudara. Ovdje ih ima 80 i više. Zašto da se ovim svjedocima ne vjeruje taj istiniti događaj zbog onih lažnih i varavih tobožnjih »ukazanja« i »čudesna« koja su se »dogadala« upravo za to da zaniče i bace u sumnju i one istinite. Ovaj istiniti događaj neobične pojave snijega nad crkvicom Gospe od Sniga u Dućama gledao je svojim očima dr. Ivo Baučić koji je onda tu bio prisutan kao gimnazijalac, a sad kao profesor geografije na sveučilištu u Zagrebu vlastoručnom je izvjavom posvjedočio istinitost tog događaja, koji on, naravno, nastoji protumačiti kao prirodnu pojavu, ali i sam priznaje, da za tu nadmorsku visinu, za taj položaj, vrijeme, ljetnu žegu i sve ostale

je Zelko. O ostalim Mariološkim pitanjima govorili su s naše strane, dotično u slavonskoj sekciji, fra Karlo Balić,¹³ biskup Jablanović, zatim Brajčić, Brlek, Predrag Belić,¹⁴ Weisgerber, Katalinić,¹⁵ Tadin, koji nije došao nego je iz Pariza poslao svoje predavanje, Krilić i drugi.

Od Poljaka, koji su se, ne samo u slavonskoj sekciji nego i na čitavom Kongresu isticali svojom pobožnom i ustrajnom prisutnošću, govorili su dr Jerzej Buxakowski, biskup Wojtkowski, ks. Stanislav Ruminski¹⁶ i neodoljivo simpatični dr Andrzej Krupa, franjevac, učenjak, teolog i mariolog i čovjek u pravom smislu riječi, jednostavan i pristupačan poput kruha. On je, po mom mišljenju, uz fra Karla Balića i fra Pavla Meladu osobni uzorak i ostvarenje onoga što bi Mariološki i Marijanski kongres morali biti: i jedan i drugi u svojoj zajedničkoj cjelini i jedinstvenosti, i svaki za sebe po svom duhu i sadržaju: i znanstveno i pobožan. Oni su to i bili. Svaki za sebe. Nekako podijeljeno. Ali cjelovito, ne!

Ona »znanstvena« profanost, koja je odijelila znanost od vjere, život od religije i mišljenje od stvarnosti (»Tim gore po činjenice!«), ušla je i u teologiju i u Mariologiju. Mariologija se može lako pretvoriti u Mariologizam. To nije mala stvar. Sudbonosna je to podjela života. Teško je to reći, a još teže premućati. U tome se i sastoji bolest našega vremena, to teža, jer je tajimo, a još teža, ako je ne vidimo. Da bude jasnije, mogli bismo parafrazirati Matoševe riječi i reći: »Teško Mariološkom kongresu, ako nije Marijanski i Marijanskom, ako nije Mariološki«.

Pobožni dodatak

Mariološki je dio kongresa svojom glomaznošću i duljinom toliko trajao, da je zasjenio sve ostalo. Marijanski se dio jedva osjetio, a slavlje u Bistrici, umjesto da bude kruna i vrhunac svega, više je bilo kao neki pobožni dodatak, koji se obavio u atmosferi umora i zasićenosti. Osim kardinalske polemike, koja u tom trenutku nije trebala, osim premalenog broja naroda (oko 150.000) prema onome što se s pravom moglo za jedan takav svjetski kongres očekivati (barem 300.000), osim papine odsutnosti, u zraku se, unatoč prekrasnom ljetnom danu, osjećala težina atmosfere, koja je dovela do te papine odsutnosti kao i odsutnosti goleme mase hrvatskog naroda. Organizacija je i u Bistrici bila savršena. Toliko mehanički savršena, da je gotovo sakrila i sam sadržaj, kao što skele sakriju zgradu koju grade. Na trenutke, slušajući neprestano non-stop tumačenje i oglašavanje iz zvučnika, činilo se kao da smo mi svi tu sakupljeni upravo za to, da bi razglas imao što govoriti i da bi bezbrojni snimatelji imali što snimati.

Najaktivniji su ipak bili prodavači raznih napitaka pa čak i obične vode, koji su neumorno prodavali te svoje »bučkuriše« ispod samoga oltara, čak i za vrijeme podizanja. Inače su se čitavo vrijeme, pa i u tom najsvetijem tre-

•
okolnosti nema nikakvog opravdanja za takvo tumačenje. Ovaj događaj, dakle, u svakom pogledu zaslužuje, da se o njemu raspravlja pred svakim forumom. I profesor geografije to dopušta. Teolozi naprotiv ne dopuštaju. Oni to smatraju »praznovjerjem«. A ne znadu da je upravo taj njihov postupak zalista praznovjeran, jer se isprazno i bez ikakvog opravdanja protiv stvarnoj činjenici, a to znači — Istini.

¹³ On je u posebnom predavanju govorio o Gospinu naslovu »Medlatrix« i pripovijedao mnoge detalje, koliko se trudio da smisao tog naslova »umota« u neke druge izraze i formule i progura ga u koncilskim dokumentima, da se ne bi »dosjetili protestanti«. No, što taj izraz vrijedi i što u vjerskom smislu ispovijeda, ako mu se ne možeš »dosjetiti«.

¹⁴ Belić je u svom lijepo spremljenom predavanju prikazao veliko značenje djela sv. Klementa Ohridskog i njegove škole, koja, kako je on ustvrdio, »nije pripadala ni grčkom ni latinskom sinjeru, nego je bila nešto posebno«. Eto to nešto »posebno«, što je u sv. Klementa Ohridskog bilo posve ortodokсно i što mnogo sliči na »posebnost« naših glavo-
ljaša a i bosanskih »krtstjana«, trebalo bi malo bolje proučiti.

¹⁵ Katalinić je govorio o Marijinu kultu od VI do XI st. u prvom Marijanskoj enciklopediji Lovre Grizogona, Hrvata, rodom Splitsanina (rod. 1990. god.), o kojemu je otac Ante Katalinić napisao posebnu knjigu.

¹⁶ Stanislav Ruminski, mladi profesor teologije u Poznanju, napisao je opširan prikaz o Mariološko-Marijanskom kongresu u Zagrebu i Bistrici i objavio ga u listu Przewodnik Katolicki, Poznan, 10 października 1971 br. 41. na str. 369—371.

nutku, u neposrednoj blizini svetišta vrtila dva vrtuljka s našom hrvatskom mladeži, sapetom željeznim verigama, a iznad svega čula se glazbena pratnja s ćurlikom frula i melodijama u istočnoj varijanti.

Na veliko udivljenje stranih učesnika na čitavoj svečanosti bili su prisutni, skupa s kardinalima i biskupima, i predstavnici narodne vlasti. Samo — nije bilo naroda.

Bilo ga je, doduše, preko 100.000. Neki kažu 150.000 neki čak i 200.000, dok drugi kažu samo 80.000. Kako mu drago, nije ga bilo onoliko, koliko se očekivalo i koliko ga je trebalo biti.

To je ovome Kongresu drugi veliki nedostatak, koji je svakako u vezi s prvim. Jer, što je uzrok svim tim nedostacima, bilo u narodu bilo u svećenicima, nego nedostatak one najveće i najpotrebnije vrline, koja se »raduje Istini«.